

Gemeente Renkum

Voorstel aan de raad

Verantwoordelijk team
Concernstaf

Nummer

Kenmerk
148108

Raad d.d.
26-01-2022

Paragraaf begroting
3

Portefeuillehouder
A.M.J. (Agnes) Schaap

Steller
S.P.T. (Sjoerd) van der Meer

Datum
16 januari 2022

Onderwerp
Vaststellen onderzoeksrapport *Bestuurskracht van de Gemeente Renkum*

Geadviseerd besluit

1. Het onderzoeksrapport *Bestuurskracht van de Gemeente Renkum* vast te stellen.
2. Het college opdracht te geven om voor de Perspectiefnota 2022 een plan van aanpak te presenteren aan de raad wat betreft de in het onderzoeksrapport beschreven optimalisaties.
3. Het college opdracht te geven om voorbereidingen te treffen zodat de nieuwe raad voor het zomerreces 2022 het gesprek kan starten over de toekomstscenario's.
4. Voor het einde van dit jaar een keuze te maken voor een nader uit te werken/ onderzoeken toekomstscenario.

Toelichting op beslispunten

In mei 2021 heeft uw raad ingestemd met de opdrachtformulering voor het onderzoek naar toekomstscenario's en bestuurskrachtmeting uit te voeren door bureau Berenschot. De aanleiding voor dit onderzoek was dat we als gemeente al een tijd worstelen met het in stand houden van de voorzieningen voor onze inwoners en medewerkers. De financiële situatie is nijpend en de perspectieven bieden wel risico's maar weinig verruiming van mogelijkheden.

In de Meerjarenbegroting 2021-2024 hebben we dan ook opgenomen dat we willen werken aan een duurzaam toekomstperspectief. Gezien de opgaven binnen het lokaal bestuur, de aanhoudende kwetsbare financiële situatie en de grote onzekerheid van ieder toekomstperspectief, hebben we de afspraak gemaakt om te investeren in onze bestuurscultuur, en samen met de Provincie te onderzoeken welke mogelijkheden en onmogelijkheden er zijn om onze gemeente toekomstbestendig te organiseren.

In de onderstaande kaders zijn (nogmaals) het doel van het onderzoek en de opdrachtformulering die we hebben meegegeven aan Berenschot weergegeven.

Het doel van het onderzoek is om toekomstscenario's in beeld te brengen voor onze gemeente, waarbij minimaal het huidige dienstverlening- en voorzieningenniveau voor de inwoners van onze gemeente langdurig kan worden gewaarborgd. Zowel met het oog op de opgaven die Renkum kent, als op bekende nieuwe wet- en regelgeving en de mate waarin ook daarna blijvend veranderkracht gewenst is om wendbaar te kunnen reageren op economische, maatschappelijke, organisatorische en politieke veranderingen.

Het onderzoek richt zich tenminste en specifiek afzonderlijk op: de kracht van de organisatie, de bestuurskracht en de financiële situatie en perspectieven, en beantwoordt de volgende drie vragen:

- Wat zijn de vereisten voor een toekomstbestendige organisatie en bestuur gezien de opgaven waar Renkum voor staat?
- Wat zijn de noodzakelijke aanpassingen om aan deze vereisten te voldoen (wanneer we als zelfstandige gemeente verder willen) en wat zijn de consequenties daarvan voor inwoners, bestuur, en organisatie? Voor de hand liggende scenario's daarbij zijn: (varianten van) zelfstandig blijven, waaronder samenwerking op bedrijfsvoering, dienstverlening en/of uitvoeringstaken; ambtelijke fusie; herindeling; en eventuele andere scenario's/ varianten.
- In hoeverre voldoen deze alternatieven aan de genoemde vereisten en wat zijn dan de consequenties voor inwoners, bestuur en organisatie?

Bureau Berenschot heeft op 13 januari jl. de bijgevoegde eindrapportage opgeleverd, met als doel deze vast te stellen. Berenschot stelt daarbij voor dat uw raad de conclusies van dit onderzoek ondersteunt, de waarde van een onderzoek naar een concretere keuze over een nieuwe toekomstperspectief onderstreept, en de nieuwe raad en college vraagt om een concreet traject voor een toekomstperspectief vorm te geven.

Beoogd effect

Berenschot adviseert in het onderzoeksrapport dat uw raad de conclusies van het onderzoek naar onze bestuurskracht en toekomstscenario's ondersteunt, de waarde van een onderzoek naar een concretere keuze over een nieuwe toekomstperspectief onderstreept, en de nieuwe raad en college vraagt om een concreet traject voor een toekomstperspectief vorm te geven.

Kader

Het beschouwen van mogelijke opties/ toekomstscenario's gericht op het structureel verbeteren van onze bestuurskracht – oftewel de toekomst van de Gemeente Renkum – is een verantwoordelijkheid van de raad.

Argumenten

Bij 1. Het vaststellen van het onderzoeksrapport

Zoals vastgesteld bij de behandeling van het voorstel over de opdrachtformulering van het onderzoek, worden er nu geen fundamentele keuzes gemaakt wat betreft de toekomst van de Gemeente Renkum op basis van de onderzoeksresultaten uit de definitieve eindrapportage. Het onderzoeksrapport dient als input voor de volgende raadsperiode die start na de gemeenteraadsverkiezingen in maart van dit jaar. Voor nu volstaat het dan ook om de eindrapportage vast te stellen.

We kunnen overgaan tot vaststelling, omdat het rapport een antwoord geeft op de vraagstelling die we aan Berenschot hebben meegegeven. Het onderzoeksrapport geeft namelijk inzicht in onze bestuurskracht en beschrijft een aantal optimalisatieslagen en fundamentele toekomstscenario's die concreet van toepassing zijn voor onze gemeente om onze bestuurskracht voor de langere termijn te verbeteren.

Onderwerp

Vaststellen onderzoeksrapport *Bestuurskracht van de Gemeente Renkum*

Datum

16 januari 2022

Kenmerk

148108

Pagina

2 van 6

Wat betreft onze bestuurskracht concludeert Berenschot dat die nu niet overhoudt:

- De bestuurskracht – de beleids- en realisatiekracht – van het bestuur is redelijk tot goed. De bestuurscultuur moet beter (maar wordt op dit moment aangepakt).
- De bestuurskracht van de organisatie is kwetsbaar >>> Er zijn veel vacatures – die moeilijk vervuld kunnen worden in de huidige arbeidsmarkt – er is een hoog ziekteverzuim, en hoewel de organisatie gemotiveerd is, wordt de werkdruk als hoog ervaren en heerst er een onrustige werksfeer.
- De bestuurskracht van Renkum als partner in de regio kent mogelijkheden voor verbetering.
- De bestuurskracht van de gemeenschap is voldoende.

We stellen u voor om op basis van de conclusies en aanbevelingen uit het rapport de nieuwe raad opdracht te geven na de gemeenteraadsverkiezingen de gesprekken te starten over de voor ons relevante toekomstscenario's en de keuze te maken voor een nader te onderzoeken/ uit te werken voorkeursscenario, zie onderstaand.

Bij 2. Het college opdracht geven om voor de Perspectiefnota 2022 een plan van aanpak te presenteren aan de raad wat betreft de in het onderzoeksrapport beschreven optimalisaties. Berenschot geeft ons in het onderzoeksrapport een tweeledig advies mee. De eerste is dat we kunnen starten met de in het rapport benoemde optimalisatiemogelijkheden die we als zelfstandige gemeente kunnen realiseren. Tegelijkertijd en parallel aan die optimalisaties is het ten tweede nodig om – zo snel mogelijk na het ingaan van de nieuwe bestuursperiode – focus aan te brengen in het langetermijnperspectief voor onze gemeente. Berenschot adviseert overigens geen volgordelijkheid in de uitvoering van de opties voor optimalisering en de besluitvorming over de toekomstscenario's. De reden hiervoor is dat versimpeling en verzakelijking in de organisatie sterk samenhangen met de huidige regionale oriëntatie van de gemeente.

Eenzijds vragen de bestaande verwevenheid in de bedrijfsvoering met Arnhem en Rheden (in de context van De Connectie) namelijk nu al om veranderingen om zo de optimalisaties met betrekking tot versimpeling en verzakelijking te kunnen realiseren. Aan de andere kant concludeert Berenschot echter dat er ook reële mogelijkheden voor ons zijn om onze bestuurskracht te vergroten door ons te oriënteren op Wageningen. Een dergelijke oriëntatie zou het rechtvaardigen om nieuwe investeringen in versimpeling en verzakelijking in de relatie met De Connectie te heroverwegen.

Ons vermogen om zelfstandig te werken aan de optimalisatie van onze bestuurskracht is dus gelinkt aan de fundamentele keuze voor samenwerking op de langere termijn. Berenschot geeft dan ook aan dat hoe eerder we focus aanbrengen in de keuze voor een toekomstig samenwerkingsmodel en de primaire partner daarin, hoe succesvoller de uitvoering van de optimalisatieslag. Vertraging geeft het risico van verloren investeringen in een samenwerkingsverband waarvan mogelijk op een later tijdstip wordt besloten dat onze prioriteiten elders liggen.

De vijf optimalisatiemogelijkheden die Berenschot beschrijft in het rapport om de toekomstbestendigheid van onze organisatie en bestuur te vergroten, en om ons in onze kracht te zetten in de partnerrelaties met de regio en de onze gemeenschappen zijn de volgende:

- Optimaliseren van de bezetting van de ambtelijke organisatie.
- Versterken van de lokale en regionale samenwerking.
- Verbeteren van de rolvastheid van de raad, het college en de ambtelijke organisatie.
- Verzakelijken door het strakker vormgeven van regie- en contractmanagement en het verbeteren van de interne sturing van onze medewerkers.
- Versimpelen door het herijken van de organisatie-inrichting en organisatiesturing op de eigen organisatie en op onze samenwerkingsverbanden.

Onderwerp

Vaststellen onderzoeksrapport *Bestuurskracht van de Gemeente Renkum*

Datum

16 januari 2022

Kenmerk

148108

Pagina

3 van 6

Overigens concludeert Berenschot dat de effecten van het totaal van deze optimalisaties op onze bestuurskracht beperkt zullen zijn. De optimalisaties renderen onvoldoende om fundamenteel en op lange termijn meer bestuurskracht te realiseren, en de opgaven van gebied en inwoners aan te kunnen gaan. Daarnaast vragen ze om een structureel financieel perspectief. In het onderzoeksrapport wordt daarom aangegeven dat het voor de hand ligt om de samenwerking met de Provincie in het kader van het programma Sterk Bestuur voort te zetten wat betreft mogelijke (mede)financiering van ontwikkelkosten en enkele structurele investeringen.

Bij 3. Het college opdracht geven om voorbereidingen te treffen zodat de nieuwe raad voor het zomerreces het gesprek kan starten over de toekomstscenario's

Bij 4. Voor het einde van dit jaar een keuze maken voor een nader uit te werken/ onderzoeken toekomst-scenario

Zoals genoemd, dienen de resultaten van het onderzoek uitgevoerd door Berenschot als input voor de volgende raadsperiode die start na de gemeenteraadsverkiezingen. Uw raad spreekt daarom nu nog alleen verkennend over de onderzoeksresultaten.

Met beslispunt drie vragen we u om het college opdracht te geven de voorbereidingen te treffen voor het starten van het proces voor het maken van een keuze voor toekomstscenario. Uiteraard wordt de raad hierbij gevraagd om randvoorwaarden mee te geven voor de invulling van dit proces, in ieder geval wat betreft de betrokkenheid van onze inwoners hierin. Met beslispunt vier stellen we u voor om opdracht te geven aan de nieuwe raad om nog in 2022 een keuze te maken voor een concreet nader uit te werken/ onderzoeken scenario op basis van de toekomstscenario's beschreven in het onderzoeksrapport.

In het rapport worden in eerste instantie vijf scenario's beschreven met de bijbehorende consequenties voor inwoners, bestuur en organisatie. Berenschot geeft echter aan dat de optie van investeren in de huidige organisatie onvoldoende effect heeft wat betreft slagkracht van bestuur en organisatie. Ook de lichte samenwerkingsoptie wordt ontoereikend gevonden vanwege het gebrek aan voldoende verbetering in de slagkracht van de organisatie. Uiteindelijk stelt Berenschot drie toekomstscenario's voor waarmee we kunnen voldoen aan de eisen die worden gesteld aan de bestuurskracht op de langere termijn. Deze opties zijn:

- Combinatie regie-organisatie met centrumgemeente.
- Ambtelijke fusie met één of meerdere gemeenten.
- Vormen van een nieuwe gemeente door herindeling.

Uiteraard vraagt het maken van een keuze voor deze drie scenario's om voorbereiding van het gesprek hierover in de raad. We stellen dan ook voor dat u ons/ het nieuw aan te treden college de opdracht geeft om dit traject vorm te geven en voor te bereiden. Berenschot adviseert om volgens de volgende leidraad tot een concretere keuze te komen over het nieuwe toekomstperspectief:

- Afwegingskader >>> Aan welke aspecten wordt het sterkst gehecht en zijn de aspecten geschetst in het onderzoeksrapport toereikend om de alternatieve bestuursvormen te wegen?
- Keuze van strategische samenwerkingspartners >>> Berenschot ziet het grootste dilemma in de besluitvorming liggen in de keuze tussen Arnhem (al dan niet in een constructie met Rheden) en Wageningen als primaire samenwerkingspartner. Wageningen is echter gericht op een andere regio. Het is daarom een principiële vraag of we de consequenties van een eventuele keuze voor een regionale heroriëntering bij samenwerking met Wageningen willen/ kunnen dragen.
- Scherpere aanbrenge in het verander/ migratietraject >>> Berenschot adviseert om in mei van dit jaar te starten met het voorgestelde vervolgtraject voor de meer fundamentele keuze voor een toekomstperspectief.

Onderwerp

Vaststellen onderzoeksrapport *Bestuurskracht van de Gemeente Renkum*

Datum

16 januari 2022

Kenmerk

148108

Pagina

4 van 6

Kanttelingen

Geen.

Draagvlak

We hebben het onderzoek laten uitvoeren met als doel het waarborgen van minimaal het huidige dienstverlening- en voorzieningenniveau voor onze inwoners. De verschillende toekomstscenario's opgenomen in het onderzoeksrapport dragen hier in meer of mindere mate aan bij.

Aanpak/Uitvoering

De vervolgstappen wat betreft de toekomstscenario's op basis van de conclusies en aanbevelingen uit het onderzoeksrapport zijn beschreven onder *Argumenten*. Wat betreft het besluitvormingsproces over het onderzoeksrapport zijn de vervolgstappen:

- Na ontvangst van het definitieve onderzoeksrapport (op 13 januari) wordt deze met een raadsbrief verstuurd aan uw raad. Op die manier beschikt u over meer tijd om de onderzoeksresultaten tot zich te nemen.
- In de raadsbrief wordt de raad uitgenodigd om technische vragen gericht aan Berenschot in te dienen wat betreft het rapport.
- De gestelde technische vragen komen aan de orde tijdens de laatste raadsbijeenkomst georganiseerd door Berenschot op 25 januari. Tijdens deze bijeenkomst is er ook ruimte voor een toelichting op het onderzoeksrapport en een verdiepend gesprek met uw raad.
- In de raadsvergadering van 26 januari volgt de definitieve besluitvorming wat betreft het onderzoeksrapport.

Communicatie

Direct na behandeling van het onderzoeksrapport in de collegevergadering op 18 januari wordt/ is een persbericht verzonden over het rapport en het vervolgproces. Na bespreking van het eindrapport in het college en verzending van het raadsvoorstel aan de raad wordt het onderzoeksrapport immers openbaar.

Verder stellen we voor om onze buur- en/of regiogemeenten – zeker diegenen die door middel van een interview met Berenschot input hebben geleverd voor het onderzoek – na de collegebehandeling proactief (bestuurlijk) te informeren over de oplevering van het eindrapport en de vervolgstappen die we willen ondernemen.

Financiële consequenties

Op basis van dit voorstel geen. Het aan de slag gaan met de in het onderzoeksrapport beschreven optimalisaties vraagt wel om inzet van middelen.

Juridische consequenties

Geen.

WMO-aspecten

Niet van toepassing.

Gezondheid

Niet van toepassing.

Onderwerp

Vaststellen onderzoeksrapport *Bestuurskracht van de Gemeente Renkum*

Datum

16 januari 2022

Kenmerk

148108

Pagina

5 van 6

Duurzaamheid

Niet van toepassing.

Effect op vermindering regeldruk

Geen.

Alternatieven

Alternatieven kunnen vooral worden gezocht in de vervolgstappen die worden voorgesteld aan de raad over de te maken keuzes in de nieuwe bestuursperiode.

Bijlagen

- Onderzoeksrapport Bestuurskracht van de Gemeente Renkum